

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та природокористування
Навчально-науковий інститут охорони здоров'я
Кафедра здоров'я людини і фізичної реабілітації

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної,
методичної та виховної роботи
_____ О. А. Лагоднюк

“ _____ ” _____ 2018 р.

08-02-22

Національний університет
водного господарства
та природокористування

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

Фізична реабілітація в неврології та нейрохірургії

PHYSICAL REHABILITATION IN NEUROLOGY AND NEUROSURGERY

спеціальність
specialty

галузь знань
branch of knowledge

Національний університет
водного господарства
та природокористування

227 Фізична терапія, ерготерапія
227 PHYSICAL REHABILITATION

22 Охорона здоров'я
22 Health care

Робоча програма «Фізична реабілітація в неврології та нейрохірургії» для студентів, які навчаються за спеціальністю 227 Фізична терапія, ерготерапія. Рівне: НУВГП, 2018. 8 с.

Розробник: Захарченко Ігор Вікторович – старший викладач кафедри здоров'я людини і фізичної реабілітації.

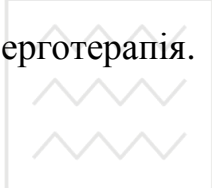
Робочу програму схвалено на засіданні кафедри здоров'я людини і фізичної реабілітації.

Протокол від «27» 08 2018 року № 1.

Завідувач кафедри: _____ Н. Є. Нестерчук
(підпис) (ініціали та прізвище)

Схвалено методичною комісією за спеціальністю 227 Фізична терапія, ерготерапія.

Протокол від «06» 09 2018 року № 7.

Голова методичної комісії _____ І. М. Григус
(підпис) (ініціали та прізвище)

© _____, 2018 рік

© _____, 2018 рік

Вступ

Програма вивчення навчальної дисципліни «Фізична реабілітація в неврології та нейрохірургії» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра 227 «Фізична терапія, ерготерапія».

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Фізична реабілітація в неврології та нейрохірургії» є складовою частиною програми підготовки студентів за спеціальністю фізична терапія, ерготерапія. Вивчення курсу передбачає наявність систематичних та ґрунтовних знань із суміжних курсів: «Анатомія людини», «Фізіологія людини», «Фізична реабілітація при захворюваннях внутрішніх органів», «Кінезотерапія»; цілеспрямованої роботи над вивченням спеціальної літератури, активної роботи на лекціях, лабораторних заняттях та самостійної роботи.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Анотація

Предметом вивчення навчальної дисципліни є засвоєння головних принципів використання засобів і методів фізичної реабілітації у пацієнтів неврологічного та нейрохірургічного профілю.

Метою викладання навчальної дисципліни «Фізична реабілітація в неврології та нейрохірургії» є засвоєння теоретичних знань етіології та патогенетичних основ, клінічного перебігу, навичок функціональної діагностики захворювань і травм нервової системи, вивчення та практичне застосування основних методів і засобів фізичної реабілітації на первинному та вторинному рівні надання допомоги.

Завданням дисципліни є ознайомлення студентів з анатомією та фізіологією нервової системи, особливостями клінічного перебігу при захворюваннях і травмах нервової системи; вивчення загальних закономірностей діагностики нервових розладів, зміни морфологічної будови та фізіологічних функцій при пошкодженнях та захворюваннях нервової системи; засвоєння та практичне використання сучасних методів і засобів фізичної реабілітації з урахуванням індивідуального стану пацієнта.

Ключові слова: фізична реабілітація, захворювання нервової системи, програми реабілітації, функціональний стан хворого, ефективність програми.

Abstract

The subject of the study of the discipline is the mastering of the main principles of the use of means and methods of physical rehabilitation in patients with neurological and neurosurgical profile.

The purpose of teaching the discipline "Physical rehabilitation in neurology and neurosurgery" is the mastering of theoretical knowledge of aetiology and pathogenetic foundations, clinical course, functional diagnostic skills of diseases and injuries of the nervous system, studying and practical application of basic methods and means of

physical rehabilitation at the primary and secondary levels of assistance.

The discipline is to familiarize students with the anatomy and physiology of the nervous system, the peculiarities of the clinical course of diseases and injuries of the nervous system; the study of general patterns of diagnosis of nerve disorders, changes in morphological structure and physiological functions in diseases and diseases in the nervous system; assimilation and practical use of modern methods and means of physical rehabilitation taking into account the individual patient's condition.

Key words: physical rehabilitation, diseases of the nervous system, rehabilitation programs, functional state of the patient, effectiveness of the program.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6,0	Галузь знань 22 Охорона здоров'я (шифр і назва) Спеціальність 227 Фізична терапія, ерготерапія.	Нормативна (ПП)	
Модулів – 3	Національний університет водного господарства та природокористування	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		2-й	-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____		Семестр	
(назва)		4-й	-й
Загальна кількість годин – 180 Денна: 4 семестр - 180 год.; Заочна: семестр - год	Рівень вищої школи: Бакалавр	Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання:		24 год.	год.
аудиторних – 2		Практичні, семінарські	
		год.	год.
		Лабораторні	

самостійної роботи студента -	48 год.	год.
	Самостійна робота	
	108 год.	год.
	Індивідуальні завдання: 24 год.	
	Вид контролю: екзамен, курсова робота	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 86 %

для заочної форми навчання –

Національний університет
водного господарства
та природокористування

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання дисципліни є вивчення теоретичних основ та набуття практичних навичок фізичної реабілітації у хворих з неврологічними захворюваннями.

Завдання вивчення дисципліни:

Методичні: надати теоретичні і практичні знання про основні методи та засоби фізичної реабілітації при захворюваннях нервової системи.

Пізнавальні: ознайомити студентів з теперішньою епідеміологічною ситуацією найбільш поширених неврологічних захворювань в Україні та світі; будовою та фізіологією нервової системи для повноцінного освоєння можливостей реабілітаційних заходів; особливостями клінічного перебігу та оцінкою нервових розладів захворювань нервової системи; раціонального використання комплексного відновлення з урахуванням індивідуального стану пацієнта.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати: загальні анатоμο-фізіологічні особливості нервової системи різних вікових груп. Основні захворювання нервової системи та принципи їх реабілітації. Основні засоби, методи й форми застосування фізичних вправ із лікувальною метою. Основні засоби фізичної реабілітації при гострому порушенні мозкового кровообігу, дитячому церебральному паралічу, при черепно-мозковій травмі, розсіяному склерозі, хворобі Паркінсона, травмах спинного мозку, захворюваннях центральної нервової системи запального генезу. Реабілітація хворих із травмами й захворюваннями периферичних нервів (радикулопатіях, невропатіях лицьового, ліктьового, серединного, променевого, сідничного нервів та ін., поліневропатіями). Фізична реабілітація при неврозах, неврастенії.

Протипоказання до застосування методів реабілітації при захворюваннях нервової системи.

вміти: складати і використовувати раціональні реабілітаційні програми з урахуванням індивідуальних можливостей пацієнта при захворюваннях органів

нервової системи (при гострому порушенні мозкового кровообігу, дитячому церебральному паралічу, при черепно-мозковій травмі, розсіяному склерозу, хворобі Паркінсона, травмах спинного мозку, захворюваннях центральної нервової системи запального генезу (енцефалітах, менінгіті), периферичних радикулопатіях); застосовувати лікувальну гімнастику для хворих з неврозами, ефективно використовувати допоміжне реабілітаційне обладнання в комплексному відновленні як частину поетапного лікування хворих з урахуванням всіх протипоказань.

1. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні основи фізичної реабілітації при захворюваннях нервової системи.

Тема 1. Будова та основи фізіології нервової системи людини. Анатомо-фізіологічні особливості нервової системи у дорослих і дітей. Класифікація, основні функції нервової системи.

Тема 2. Порушення функцій нервової системи. Порушення рухових, чутливих, вищих кіркових функцій, психічні розлади. Ознаки вегетативно-трофічних порушень.

Тема 3. Основні методи фізичної реабілітації пацієнтів неврологічного профілю. Механізми відновлювальної дії кінезотерапії, масажу. Вплив фізіотерапевтичних процедур на реабілітаційний процес.

Тема 4. Загальні принципи обстеження неврологічних хворих. Реабілітаційні стандартні шкали, проби для визначення порушень функцій нервової системи.

Змістовий модуль 2. Фізична реабілітація при окремих захворюваннях нервової системи.

Тема 5. Фізична реабілітація хворих з наслідками гострого порушення мозкового кровообігу за ішемічним або геморагічним типом. Загальні уявлення про етіопатогенез, клініку, періоди перебігу. Основні методи та засоби фізичної реабілітації.

Тема 6. Фізична реабілітація хворих із розсіяним склерозом. Клінічні особливості найбільш поширених інвалідизуючих форм розсіяного склерозу. Методи і засоби фізичної реабілітації.

Тема 7. Фізична реабілітація дітей з дитячим церебральним паралічем. Фактори ризику, особливості клінічних форм, схеми обстеження хворих дітей. Загальні принципи застосування лікувальної гімнастики, масажу. Прогноз відновного лікування.

Тема 8. Фізична реабілітація хворих з черепно-мозковою травмою. Фізична реабілітація у хворих неврозами. Класифікація, клінічні прояви. Загальна тактика застосування методів та засобів фізичної реабілітації з елементами комбінованого відновлення. Покази і протипоказання до реабілітації.

Тема 9. Фізична реабілітація пацієнтів з хворобою Паркінсона. Фактори ризику, раннє виявлення і діагностика, основні клінічні ознаки. Методи та засоби фізичної реабілітації.

Змістовий модуль 3. Фізична реабілітація хворих із травмою спинного мозку, захворюваннями нервової системи інфекційної етіології, травмами та захворюваннями периферичних нервів.

Тема 10. Фізична реабілітація хворих із травмою спинного мозку. Клінічні особливості захворювання в залежності від сегменту ураження спинного мозку. Характеристика періодів відновлення. Застосування лікувальної фізкультури, масажу, фізіотерапії та інших методів відновного лікування, використання реабілітаційного обладнання. Покази і протипоказання до реабілітації.

Тема 11. Фізична реабілітація хворих із захворюваннями нервової системи інфекційної етіології. Загальні уявлення про етіологію, патогенез, клінічні прояви енцефаліту, менінгіту, мієліту, поліомієліту. Основні засоби та методи фізичної реабілітації.

Тема 12. Фізична реабілітація хворих із травмами та захворюваннями периферичних нервів. Клінічні ознаки перебігу невротатій. Реабілітаційні заходи в ранньому та пізньому відновлювальних періодах. Особливості реабілітації хворих із радикулопатіями. Травматичні невротатії та поліневротатії.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Загальні основи фізичної реабілітації при захворюваннях нервової системи.												
Тема 1. Будова та основи фізіології нервової системи людини.		2	-	4	3	10						
Тема 2. Порушення функцій нервової системи.		2	-	4		10						
Тема 3. Основні методи фізичної реабілітації у пацієнтів неврологічного профілю.		2	-	4	3	6						
Тема 4. Загальні принципи обстеження неврологічних хворих.		2	-	4	3	8						
Разом за змістовим модулем 1.		8	-	16	9	34						
Змістовий модуль 2. Фізична реабілітація при окремих захворюваннях нервової системи.												
Тема 5. Фізична реабілітація хворих з наслідками гострого порушення мозкового кровообігу за ішемічним або геморагічним типом.		2	-	4	3	10						
Тема 6. Фізична реабілітація хворих з розсіяним склерозом.		2	-	4	3	8						

Тема 7. Фізична реабілітація дітей з дитячим церебральним паралічем.	2	-	4		10					
Тема 8. Фізична реабілітація хворих з черепно-мозковою травмою, фізична реабілітація хворих з неврозами.	2	-	4		8					
Тема 9. Фізична реабілітація пацієнтів з хворобою Паркінсона. Фактори ризику, раннє виявлення і діагностика, основні клінічні ознаки.	2	-	4		10					
Разом за змістовим модулем 2	10		20	6	46					
Змістовий модуль 3. Фізична реабілітація хворих із травмою спинного мозку, захворюваннями нервової системи інфекційної етіології, травмами та захворюваннями периферичних нервів.										
Тема 10. Фізична реабілітація із травмою спинного мозку.	2		4	3	10					
Тема 11. Фізична реабілітація хворих із захворюваннями нервової системи інфекційної етіології.	2		4	3	10					
Тема 12. Фізична реабілітація хворих із травмами та захворюваннями периферичних нервів.	2		4	3	8					
Разом за змістовим модулем 3	6		12	9	28					
Усього годин	204	24	48	24	108					

4. Темі лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1		
1.	Тема 1. Будова та основи фізіології нервової системи людини.	4
2.	Тема 2. Порушення функцій нервової системи.	4
3.	Тема 3. Основні методи фізичної реабілітації пацієнтів неврологічного профілю.	4
4.	Тема 4. Загальні принципи обстеження неврологічних хворих.	4
Змістовий модуль 2		
1.	Тема 5. Фізична реабілітація хворих з наслідками гострого порушення мозкового кровообігу за ішемічним або геморагічним типом.	4
2.	Тема 6. Фізична реабілітація хворих із розсіяним склерозом.	4
3.	Тема 7. Фізична реабілітація дітей з дитячим церебральним паралічем.	4

4.	Тема 8. Фізична реабілітація хворих з черепно-мозковою травмою, фізична реабілітація хворих з невротами.	4
5.	Тема 9. Фізична реабілітація пацієнтів з хворобою Паркінсона.	4
Змістовий модуль 3		
1.	Тема 10. Фізична реабілітація хворих із травмою спинного мозку.	4
2.	Тема 11. Фізична реабілітація хворих із захворюваннями нервової системи інфекційної етіології.	4
3.	Тема 12. Фізична реабілітація хворих із травмами та захворюваннями периферичних нервів.	4
	Разом	48

5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Сенсорно-рухова інтеграція. Сенсорний імпульс. Руховий контроль. Рефлекторна діяльність. Вищі центри головного мозку. Енграми.	10
2.	Тема 2. Комплексне застосування медикаментозної терапії та відновного лікування в неврології.	10
3.	Тема 3. Фізична реабілітація професійних захворювань з ураженням нервової системи.	6
4.	Тема 4. Загальні принципи застосування рефлексотерапії в неврології.	8
5.	Тема 5. Застосування мануальної терапії при захворюваннях периферичної нервової системи.	10
6.	Тема 6. Іпотерапія при хворобах нервової системи.	8
7.	Тема 7. Фізична реабілітація при онкопатології нервової системи.	10
8.	Тема 8. Фізична реабілітація хворих з атеросклерозом судин головного мозку.	8
9.	Тема 9. Нетрадиційні методи відновного лікування неврологічних хворих	10
10.	Тема 10. Бальнеологічні методи реабілітації в неврології.	10
11.	Тема 11. Види тренажерів для реабілітаційних програм.	10
12.	Тема 12. Загальні основи догляду з елементами фізичної реабілітації неврологічних хворих.	8
Разом		108

6. Індивідуальні завдання

1. Скласти програму фізичної реабілітації при окремих нозологіях.
2. Оцінити прогноз застосування програм фізичної реабілітації в неврології та нейрохірургії.
3. Підготувати реферат на тему «Фізична реабілітація при захворюваннях органів нервової системи».
4. Підготувати курсові роботи на теми:

ТЕМИ КУРСОВИХ РОБІТ

1. Фізична реабілітація хворих з гострим порушенням мозкового кровообігу по ішемічному типу.
2. Фізична реабілітація хворих при травмах спинного мозку.
3. Фізична реабілітація хворих з цереброспінальною формою розсіяного склерозу.

4. Фізична реабілітація у дітей з ДЦП.
5. Фізична реабілітація при невриті лицевого нерву.
6. Фізична реабілітація хворих з хворобою Паркінсона.
7. Фізична реабілітація хворих з гострим порушенням мозкового кровообігу по геморагічному типу.
8. Фізична реабілітація хворих при невриті трійчастого нерву.
9. Фізична реабілітація хворих з радикулопатіями.
10. Фізична реабілітація хворих при закритих черепно-мозкових травмах.
11. Фізична реабілітація хворих з спінальною формою розсіяного склерозу.
12. Фізична реабілітація хворих з неврозами.
13. Фізична реабілітація хворих з неврастенією.
14. Фізична реабілітація хворих з невритом сідничного нерву.
15. Фізична реабілітація хворих з наслідками перенесеного арахноенцефаліту.
16. Фізична реабілітація у пацієнтів з наслідками перенесеного менінгіту.
17. Фізична реабілітація хворих з наслідками перенесеного поліомієліту.

Курсова робота виконується кожним студентом за індивідуально отриманим завданням. Зміст курсової роботи передбачає застосування отриманих теоретичних знань та практичних навичок щодо проведення фізичної реабілітації та складання індивідуальних планів реабілітації у хворих неврологічного профілю. Обсяг курсової роботи складає 25 ст. для 2 курсу, 35 ст. для 4 курсу.

7. Методи навчання

1. Основні форми навчального процесу при вивченні дисципліни «Фізична реабілітація у неврології та нейрохірургії»:

- навчальні заняття;
- самостійна робота студентів;
- робота в наукових бібліотеках та інформаційні ресурси;
- контрольні заходи.

2. Види навчальної роботи студентів:

- лекція;
- лабораторна робота;
- консультація;
- екзамен.

8. Методи контролю

1. Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни оцінюється:

участь студентів в обговоренні питань, винесених на лабораторні заняття та проблемних ситуацій; розв'язок ситуаційних вправ; самостійно підготовлені повідомлення студентів за темою лабораторного заняття; на кожному лабораторному занятті проводиться письмове опитування по темі у вигляді визначення п'яти понять або 10 тестів закритої форми з однією правильною відповіддю з 5-ти можливих; оцінюється звіт по ІНДЗ; проведення модульного поточного контролю через навчально-науковий центр незалежного оцінювання.

2. Підсумковий контроль знань – екзамен відбувається відповідно до Положення про семестровий поточний та підсумковий контроль навчальних досягнень здобувачів вищої освіти (сайт НУВГП).

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота											Підсумковий тест (екзамен)	Сума	
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль №2					Змістовий модуль №3				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	40	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		

Виконання курсової роботи			Сума
Пояснювальна записка	Ілюстративна частина	Захист роботи	
До 20	До 40	До 40	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для екзамену
90 – 100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно, з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно, з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Національний університет
водного господарства
та природокористування

12. Методичне забезпечення

- Опорні конспекти лекцій.
- Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (НКНМЗД).
- Нормативні документи ВООЗ України.
- Наочні посібники та відеофільми.
- Матеріальні засоби навчання техніко-тактичних дій, комп'ютерне забезпечення.
- Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисципліни «Фізична реабілітація в неврології та нейрохірургії» для студентів напряму підготовки 6.010203 «Здоров'я людини» денної форми навчання / Захарченко І. В. – Рівне: НУВГП, 2016. – 26 с.

13. Рекомендована література

Базова

1. Мухін В. М. Фізична реабілітація: підручник для ВУЗів / В. М. Мухін. – К. : Олімпійська література, 2010. – 438 с.
2. Баладаян Л. О. Детская неврология / Л. О. Баладаян. – 3-е изд. – М. : Медицина, 1984. – 576 с.
3. Марченко О.К. Фізична реабілітація хворих із травмами й захворюваннями нервової системи: Навчальний посібник. – К.: Олімпійська література, 2006. – 196 с.
4. Кадыков А. С. Реабилитация неврологических больных / А. С. Кадыков, Л.А. Черникова, Н. Шахпаронова. – М. : МЕДпресс-информ, 2008. – 560с.
5. Физическая реабилитация: учебник /под общ. ред. проф. С. Н. Попова. – Изд. 3-е. – Ростов н/Д.: Феникс, 2005. – 608 с.
6. Епифанов В. А., Епифанов А. В. Реабилитация в неврологии. Изд. ГЭОТАР-МЕДИА М. 2014. – 416 с.

Додаткова

1. Епифанов В.А. Лечебная физическая культура и спортивная медицина: Учебник. — М.: Медицина, 1999. — 304 с.
2. Зінов'єв О.О., Зінов'єва К.О. Засоби і методи фізичної реабілітації при захворюваннях дитячим церебральним паралічем. – Ужгород.: ТОВВЕТА – Закарпаття, 1999. - 94с.
3. Кочесов В.А. Основы интенсивной реабилитации. Травма позвоночника и спинного мозга. ЭЛБИ - СПб., 2005-128 с.
4. Курако Ю.Л., Вайсфельд Д.Н. Восстановительное лечение в условиях курорта больных перенесших инсульт. – К.: Здоров'я, 1981. – 136с.
5. Олефиренко В.Т. Водолечение. – 3-е изд.- М.: Медицина, 1986. – 286с.
6. Медицинская реабилитация: Руководство для врачей / Под ред. В.А. Епифанова. – М.: МЕДпресс-Информ, 2005. – 328 с.
7. Нил Ф. Гордон Инсульт и двигательная активность. – К.: Олимпийская література, 1996. – 127с.
8. Столярова Л.Г., Ткачова Т.Р. Реабилитация больных с постинсультными двигательными расстройствами. – М.: Медицина, 191.- 216 с
9. Серебряна Л.А. Реабилитация больных с патологией органов пищеварения. – К.: Здоров'я, 1989. – 168с.

10. Справочник по неврологии /Под ред. Е.В. Шмидта – 2-е изд., перераб. И доп. – М.: Медицина, 1981. - 320с.
11. Стрелкова М.И. Физические методы лечения в неврологии: 2-е изд., перераб., и доп.-М.: Медицина, 1991.- 320 с..
12. Семенова К.А. Лечение двигательных ростроиств при детском церебральном параличе.
13. Методика организации и проведения клинической практики по дисциплине «Физическая реабилитация при травмах и заболеваниях нервной системы»: учеб.-метод. пособие. – 2-е изд., доп. и перераб. – Киев : ТОВ «Полипром», 2009. – 132 с.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

14. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека (м. Рівне, майдан Короленка, 6) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lib.rv.ua/>
3. Рівненська централізована бібліотечна система (м. Рівне, вул. Київська, 44) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cbs.rv.ua/>
4. Цифровий репозиторій ХНУГХ ім. А.Н. Бекетова / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/>
5. Цифровий репозиторій Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/568>
6. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka> http://nuwm.edu.ua/MySQL/page_lib.php